ORTODOKSİA

Ahlakî ve dinî resale

Müdir mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικὸν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἔτος Η' — Κωνσταντινούπολις. — Ἰούνιος 1933. — Τεῦχος 90

ΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Παράρτημα.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 48).

Ἡ ἀρχαία παράδοσις ἀναφέρει τὸν Ἀπόστολον Ἀνδρέαν πρῶτον κηρύξαντα τὸν χριστιανισμὸν ἐν Βυζαντίῳ ἐν τῇ Ἀργυρουπόλει, τῷ σήμερον Φουντουκλί. «Διαπλέων δὲ τὴν τοῦ Πόντου παραθαλασσίαν (ὁ Πρωτόκλητος) καὶ τὰς κατὰ τόπον ἐκκλησίας ὑποστηρίζων, κατῆλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἡ Ἀργυρούπολίς τε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ηὔχει τε καὶ ἤνθει τῷ πλήθει τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ ἐν ᾗ Στάχυν τινὰ ἕνα τῶν Ἑβδομήκοντα τοῖς πεπιστευκόσι καθιστᾷ Ἐπίσκοπον· ἐν Ἀκροπόλει τε τοῦ Βυζαντίου διαπεράσας, εὐκτήριον οἶκον ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου Δεσποίνης ἡμῶν δομήσας καθιέρωσεν ὅς ἐστιν φανερὸς μέχρι τῆς σήμερον πλησίον τοῦ

Εὐγενίου, τῶν 'Αρματίου τὴν ἐπωνυμίαν λαχών» (χειρόγραφον τῆς Μονῆς 'Ιβήρων, βίος 'Ανδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου). Τὴν παράδοσιν ἀναφέρει Δωρόθεος ὁ Τύρου. «῾Ο 'Ανδρέας κατὰ τὸν τόπον διαπεραιούμενος ἤθελε τοῖς ἐν τῷ Βυζαντίῳ τὸν Χριστὸν καταγγεῖλαι· ἀλλ' ἐπειδή περ Ζεύξιππος ὁ τῶν τόπων τότε ἡγεμονεύων αἱμοβόρος τις ὢν πάντας τοὺς προσβάλλοντας ξένους τῷ Βυζαντίῳ πρότερον διερωτώμενος τὰ περὶ Χριστοῦ εἶθ' οὕτως συνεχώρει εἰσιέναι καὶ ἐάν τις ὡμολόγησε τὸν Χριστὸν εἰδέναι, παρ' αὐτοῦ δεσμευθέντα χεῖράς τε καὶ πόδας θαλαττοῦσθαι προσέταττε· διὰ τὴν τοιαύτην οὖν ὠμότητα παραπλεύσας ὁ 'Ανδρέας τὸ Βυζάντιον κατῴκησεν ἐπὶ διετῆ χρόνον πλησίον τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ Θρακίῳ μέρει ὡς ἀπὸ σταδίου ἑνὶ τῆς 'Αργυρουπόλεως. 'Εκεῖ ἐπαναγαγὼν τῶν ἐνθέσμων καὶ φιλαλήθων ἀνδρῶν ποιούμενος ὡς οὖν περὶ τοὺς δισχιλίους συνάξας θυσιαστήριον τῷ Χριστῷ ἐν τῇ 'Αργυρουπόλει καὶ τὸν Στάχυν ἐπίσκοπον καταστήσας εἰς Σινώπην τοῦ Πόντου μεθίσταται» (Δωροθέου σύγγραμμα ἐκκλησ. κτλ.([18]). Cavei Scriptorum Ecclesiasticorum Historia κτλ.).

Τὴν γνησιότητα δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ συγγράμματος τοῦ Δωροθέου βεβαιοῖ ὁ κατὰ λατίνους ἀλάθητος πάπας 'Ιωάννης ὁ Α' (523-26), ἐν Κων/πόλει εὑρισκόμενος ὡς πρεσβευτὴς τοῦ 'Αρειανοῦ ἡγεμόνος τῶν 'Οστρογότθων Θεοδωρίχου, ἀνομολογῶν ἅμα τὴν προτεραιότητα τοῦ κηρύγματος τοῦ 'Ανδρέου ἐν Βυζαντίῳ τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐπισκοπῆς τῆς ἐκκλησίας Ρώμης· «προτραπεὶς γὰρ (ὁ Ρώμης 'Ιωάννης) ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἀρχιεπισκόπου ('Επιφανίου) συλλειτουργῆσαι αὐτῷ ἐν τοῖς γενεθλίοις τοῦ Χριστοῦ, ἀπηγόρευσε τοῦτο ποιῆσαι ἐὰν μὴ πρῶτος τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἱερατεύσῃ ἅτε δὴ τῆς Ρώμης πρὸ τῆς Κων/πόλεως ἐπίσκοπον δεξαμένης. Κινήσεως οὖν ἐκ τούτου γενομένης, ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μεγάλου Δωροθέου τὴν πίστωσιν ἐποιοῦντο δεικνύοντες προγενεστέραν τῆς Ρώμης τὴν τῆς Κων/πόλεως ἐπισκοπὴν καὶ τὴν χειροτονίαν τοῦ ῾Αγίου 'Αποστόλου 'Ανδρέου. 'Ιωάννης δὲ ὁ Ρωμαίων ἐπίσκοπος ***τὸ μὲν σύγγραμμα Δωροθέου ἀληθὲς εἶναι διεβεβαιοῦτο***, προτιμᾶσθαι δὲ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἔλεγε διὰ τὸ τοῦ κορυφαιοτάτου τῶν 'Αποστόλων τὸν τόπον ἐπέχειν καὶ τούτου ἕνεκα τὰ πρωτεῖα αὐτῷ παρεχωρήθη οὐ μὴν διὰ τὸ προϋπάρχειν τὴν τῆς Ρώμης ἐπισκοπὴν τῆς Κων/πόλεως» ([19]) (Πατρο-

---

[18]) ῾Ο Δωρόθεος γεννηθεὶς τὸ 254 ἐγένετο σύγχρονος τῶν τεσσάρων τελευταίων ἐπισκόπων τοῦ Βυζαντίου (Τίτου, Δομετίου, Ρουφίνου καὶ Πρόβου) καὶ τῶν ἓξ πρώτων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (Μητροφάνους, 'Αλεξάνδρου, Παύλου, Εὐσεβίου, Μακεδονίου, Εὐδοξίου) θανὼν τὸ 361 ἐν ἡλικίᾳ 107 ἐτῶν.

([19]) Καὶ ὅμως κατὰ τὸν Μεσαίωνα οἱ πάπαι ἐν τῇ ἀμαθείᾳ των ἀπεκάλουν τὴν 'Ανατολικὴν 'Εκκλησίαν θυγατέρα τῆς Λατινικῆς.

λογία Migne ἑλλ. 92,1073). Τὴν γνησιότητα τῆς μαρτυρίας Δωροθέου τοῦ Τύρου ὑπερασπίζει ὁ παπικὸς θεολόγος καὶ ἱστορικὸς Pichler (20). Τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου βεβαιοῖ ὁ Ὠστίας Ἱππόλυτος (Β' αἰὼν) ὁ φίλος τοῦ Ἱερωνύμου Σωφρόνιος καὶ Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου. Κατὰ τὰς εἰδήσεις αὐτῶν ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας ἐκήρυξεν ἐν Θράκῃ, Βιθυνίᾳ, Πόντῳ, Σκυθίᾳ καὶ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, μαρτυρήσας ἐν Πάτραις τῆς Ἀχαΐας (Πατρολ. Migne ἑλλ. 120, 216). Αἱ αὐταὶ εἰδήσεις ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις Πράξεσι τοῦ Ἀνδρέου, ὧν μνείαν ποιεῖται ὁ Εὐσέβιος (Ἐκκλ. Ἱστορ. 3). Ἐν τῇ Δύσει τὴν παράδοσιν τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου μέχρι Σκυθίας ἀναγράφει κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ὁ Ἐπίσκοπος Λουγδούνου Εὐχέριος (Patrologie Migne Λατιν. 50, 809), ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς (Πατρολ. Migne ἑλλ. 36,228), Θεοδώρητος ὁ Κύρου (αὐτόθι 80,1805) καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Γρηγόριος Α' (Patrologie Migne Λατιν. 76,1148). Ὁ δὲ μοναχὸς Ἐπιφάνιος ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ὀγδόου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνάτου αἰῶνος ἀφηγεῖται λεπτομερῶς τὰ τῶν τριῶν περιοδειῶν τοῦ Ἀνδρέου εἰς τὰς ἀνωτέρω μνησθείσας χώρας (Πατρολ. Migne ἑλλ. 129, 216)· καὶ σημειωτέον ὅτι ὁ μοναχὸς Ἐπιφάνιος δὲν ἐστηρίχθη μόνον εἰς ἀρχαίας πηγάς, ἀλλὰ καὶ περιοδεύσας διὰ τῶν τόπων ἔνθα ἐκήρυξεν ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας, ἤκουσε τὰς ἐπιτοπίους παραδόσεις αἵτινες ἐσῴζοντο. Οὐ μακρὰν δὲ τῆς Σινώπης ἐδεικνύετο λιθίνη τις ἕδρα ἐφ' ἧς καθήμενος ἐδίδασκεν ὁ ἀπόστολος (Patrologie Migne ἑλλην. 120,216 Lipsius Die Apokryfen akten des Andréas) ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος ὁ Πατριάρχης Κων/πόλεως Νικηφόρος ἀναφέρει τὴν πληροφορίαν καθ' ἣν ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας ἐκήρυξεν ἐν Βυζαντίῳ χειροτονήσας πρῶτον ἐπίσκοπον τῶν ἐκ τῶν 70 Ἀποστόλων Στάχυν (Νικηφόρου χρονογραφικὸν Σύντομον), Νικήτας ὁ Παφλαγὼν κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἐξύμνησε τὴν ἀποστολικὴν δρᾶσιν τοῦ Ἀνδρέου ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἀλλαχοῦ· (Πατρολ. Migne ἑλλην. 105, 64) καὶ μετ' αὐτὸν Συμεὼν ὁ μεταφραστὴς ἀφηγήθη λεπτομερέστερον τὰ τῶν περιοδειῶν τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου ἐν Βυζαντίῳ (ἐκκλ. ἱστορία). Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν Ἐκκλησίαν Βυζαντίου ἀποκαλεῖ ἁγίαν καὶ ἀποστολι-

---

(20) Ἀποθανὼν ὀρθόδοξος ἐν Ρωσσίᾳ. Τὴν ἐγκατάστασιν δὲ τοῦ Ἀπ. Ἀνδρέου ἐν Ἀργυρουπόλει ἀναφέρουσι καὶ οἱ κατάλογοι οἱ παρὰ Βανδουρίῳ καὶ Λεουγκλαβίῳ.

Ἐκ τοῦ Δωροθέου δὲ τοῦ Τύρου μανθάνομεν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ ἐπισκοπικῷ ναῷ τῷ ἐν Ἀργυρουπόλει κατετέθησαν τὰ λείψανα τῶν πρώτων Ἐπισκόπων Βυζαντίου Στάχυος, Ὀνησίμου, Πολυκάρπου Α', Πλουτάρχου, Σεδεκίωνος, Διογένους ἢ Διομένους, Ἐλευθερίου, Φήλικος καὶ Πολυκάρπου Β', καθὼς καὶ τὰ σώματα Ναθαλίας καὶ Ἀδριανοῦ τῶν μαρτύρων. Ὁ Δωρόθεος προστίθησιν ὅτι «μέχρι τοῦδε (μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος) ἐμφανῶς πρόκεινται ἐν τῷ ὑπογείῳ σπηλαίῳ ἔνθα ὁ Ἀπ. Ἀνδρέας τὸ θυσιαστήριον ἵδρυσεν» (Δωρ. σύγ. ἐκκλ. παρὰ Cavei Scriptor. Ecclesiast. historia κτλ.).

κὴν ὁ κατὰ λατίνους ἀλάθητος πάπας 'Αδριανὸς Β'. Γράφων πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως 'Ιγνάτιον καὶ διορθῶν τὸν προκάτοχόν του Νικόλαον Α' τὸν ἀποδιδόντα εἰς τὴν 'Ανατολικὴν 'Εκκλησίαν λαφυραγωγήσεις καὶ ἁρπαγὰς ἁγίων λειψάνων ὡς τὸ τοῦ Πρωτοκλήτου 'Ανδρέου, δηλοῖ ἀπεριφράστως ὅτι θεωρεῖ τὴν τῆς Κ/πόλεως Ἐκκλησίαν ***ἁγίαν καὶ 'Αποστολικὴν*** (Φωτίου, Τὰ 'Αμφιλόχια, ἔκδοσις Σ. ἐξ Οἰκονόμων ἐν τοῖς Προλεγομένοις σ. 29 σημ. α' μετὰ παραπομπῆς εἰς Bining Concil. tom. VII σελ. 926).

Καὶ ὅμως οἱ λατῖνοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς οἱ μὴ διστάζοντες προκειμένου περὶ τοῦ 'Αποστόλου Πέτρου νὰ ἀρύωνται ἐπιχειρήματα ἐκ μεταγενεστέρων συγγραμμάτων καὶ παραδόσεων, προκειμένου περὶ τοῦ μισητοῦ ἀντιπάλου, τοῦ Πρωθιεράρχου τῆς Νέας Ρώμης, φωνοῦντες ὡς ἡ γραῦς τοῦ 'Αριστοφάνους, «ᾆ! ᾆ! τὴν δᾷδα μή μοὶ πρόσφερε» ('Αριστοφ. Πλοῦτος), προτιμῶσι νὰ βασισθῶσι μετὰ τοῦ συνήθους αὐτοῖς τυφλοῦ φανατισμοῦ εἰς τὰς οὐτοπίας τοῦ Hergenröther ὅστις ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ Die Byzantinischen patriarchen von Photius καὶ ἐν τῇ εἰδικῇ αὐτοῦ συγγραφῇ περὶ τοῦ τελευταίου, ἐν τῷ ἀκράτῳ αὐτοῦ παπιστικῷ ζήλῳ μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν οὔτε Δωρόθεον τὸν Τύρου καὶ τὸν ἐπιτομευτὴν καὶ μεταφραστὴν αὐτοῦ Προκόπιον (ἀρχὰς ΣΤ' αἰῶνος) οὔτε τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τερτουλλιανοῦ (Allolog), ἥν τινα ἐν τούτοις ἀποδέχεται ὁ Hergenröther, βεβαιοῦντος ὅτι κατὰ τὸν Β' αἰῶνα ὑπῆρχεν ἐν Βυζαντίῳ χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἧς προΐστατο ἐπίσκοπος, οὔτε τὸν ἀλάθητον πάπαν 'Ιωάννην Α' καὶ 'Αδριανὸν Β', οὔτε τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους Βυζαντίου, Δωροθέου τοῦ Τύρου καὶ λοιπῶν, οἵων Κεδρηνοῦ, λογοθέτου Bandurii impérium orientale, Leunklaveï jus greko-romanum καὶ λοιπῶν, διαγράφει διὰ μιᾶς μονοκονδυλιᾶς ἐν τῇ φανατικῇ αὐτοῦ μανίᾳ τοὺς ἀπὸ τοῦ Στάχυος μέχρι τοῦ Μητροφάνους 24 ἐπισκόπους τοῦ Βυζαντίου, τάσσων πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς πόλεως τὸν Μητροφάνην (313), ἀφήνων οὕτω ἐπὶ 278 ἔτη, ἤτοι 36 μέχρι 313, χριστιανικὴν πόλιν ἄνευ 'Επισκόπου νομίζων ὅτι τοιουτοτρόπως μειοῖ τὸ κῦρος τῆς Κων/πόλεως ἐξυπηρετῶν τὰ ἐγωϊστικὰ παπιστικὰ συμφέροντα. Ὁ Hergenröther ἠρνήθη τὴν γνησιότητα καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ συγγράμματος Δωροθέου τοῦ Τύρου οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῆς τινος μαρτυρίας ἢ ἀποδείξεως, ἀλλὰ διότι οὕτως ὑπηγόρευεν ὁ τυφλὸς αὐτοῦ παπιστικὸς φανατισμὸς καὶ τὰ ἐγωϊστικὰ αὐτοῦ παπιστικὰ συμφέροντα τὰ ἀπαιτοῦντα τὴν κατάρριψιν τοῦ κύρους τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον ἀντιπάλου. 'Αλλ' οὕτω συμβαίνει εἰς τοὺς ρινηλατουμένους οὐχὶ ὑπὸ τῆς λογικῆς ἀλλ' ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντα πάθη καὶ μίση. Φαντάζονται ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ διαστρέψωσι τὴν ἱστορίαν κατὰ τὰ ἴδια συμφέροντα. 'Αρνεῖται δὲ ὁ Hergenröther καὶ τὴν μαρτυρίαν δύο ἀλαθήτων παπῶν 'Ιωάννου Α' καὶ 'Αδριανοῦ Β' βεβαιούντων κατηγορηματικῶς τὴν γνησιότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ συγγράμματος τοῦ Δωροθέου.

("Επεται συνέχεια)

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Η ΟΞΦΟΡΔΕΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΤΡΑΚΤΑΡΙΑΝΙΣΜΟΣ)

(1833—1851)

Ζ΄. Ὁ κλονισμὸς καὶ ἡ ἀποχώρησις τοῦ Newman *ἀπὸ τῆς Ὀξφόρδης.*

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου).

Μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1839 ὁ Newman παρέμεινε σταθερὸς εἰς τὰς περὶ Ἀγγλικανισμοῦ πεποιθήσεις αὐτοῦ καὶ ἠδύνατο ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Pusey ν' ἀναστέλλῃ τὴν ὁρμὴν τῶν ρωμανιζόντων. Τῷ 1839 ὅμως αὐτὸς ὁ Neuman ἐκλονίσθη εἰς τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ συνεπείᾳ ἑνὸς ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῇ Dublin Review ὑπὸ τοῦ Δρ. Wiseman ἐν τῷ ὁποίῳ οὗτος παρέβαλλε τοὺς Ἀγγλικανοὺς πρὸς τοὺς Δονατιστάς, οἵτινες διὰ λόγους ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας ἀπεσχίσθησαν κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα ἀπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τῇ ὑποδείξει φίλου ὁ Newman ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰς λέξεις τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου «securus judicat orbis terrarum» τ. ἔ. ὑπέρτατος κριτὴς ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς πίστεως εἶνε ἡ καθόλου Ἐκκλησία καὶ οὐχὶ ἡ γνώμη ἀτόμου ἢ ὁμάδος. Ἡ ἐξ αὐτῶν ἐντύπωσις ἦτο τοιαύτη, ὥστε ᾐσθάνθη ὅτι μία νέα ἄποψις διηνοίγετο πρὸ αὐτοῦ, ἧς τὸ τέρμα δὲν ἠδύνατο νὰ προΐδῃ. «Ἐκεῖνος, γράφει βραδύτερον ἐν τῇ «ἀπολογίᾳ» αὐτοῦ, ὅστις εἶδεν ἓν φάντασμα δὲν δύναται νὰ εἶνε ὡς νὰ μὴ εἶχεν ἴδῃ αὐτό ποτε. Οἱ οὐρανοὶ ἠνοίγησαν καὶ ἐκλείσθησαν πάλιν. Ἡ σκέψις μου πρὸς στιγμὴν ἦτο: «εἰς τὸ τέλος θὰ εὑρεθῇ ὅτι ἡ Ρώμη ἔχει δίκαιον», καὶ μετ' ὀλίγον ἐξηφανίσθη. Ἡ ἀρχαία μου πεποίθησις παρέμεινεν οἵα πρότερον. Ἐκ τοῦ κλονισμοῦ ὅμως τούτου ὁ Newman ἀνένηψεν ἐν μέρει, διότι ἐξηκολούθει νὰ φρονῇ ὅτι ἡ Ρώμη προέβη εἰς καινοτομίας περὶ τὴν πίστιν, ὡς φαίνεται ἐξ ὧν ἔγραφε κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1840. Ἀλλ' ἐν τέλει ἡ ρωμανίζουσα μερὶς ἐπέτυχε νὰ πείσῃ τὸν Newman ὅπως ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἐρώτημα ἂν ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία διακρατῇ πράγματι τὴν καθολικὴν πίστιν, ὡς ὀφείλει, ἂν πράγματι ἀποτελῇ τμῆμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐντεῦθεν προῆλθε κατὰ Φεβρουάριον (27) τοῦ 1841 τὸ 90ὸν φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον «Παρατηρήσεις εἰς χωρία τινὰ τῶν

39 ἄρθρων.» Ἐν τῷ φυλλαδίῳ τούτῳ ὁ Newman ἐφαρμόζων τὴν ἱστορικὴν μέθοδον καὶ πραγματευόμενος αὐτὰ μᾶλλον θεολογικῶς ἢ τεχνικῶς ἰσχυρίζετο ὅτι πολλὰ τῶν ἐν αὐτοῖς εἰρημένων δὲν στρέφονται ἐναντίον τῆς Ρώμης καὶ ὅτι οἱ ὑπογράφοντες τὰ 39 ἄρθρα δύνανται νὰ ἐκδεχθῶσιν αὐτὰ ἐν τῇ ἁπλῇ γραμματικῇ αὐτῶν ἐννοίᾳ οὐδαμῶς ὑπόχρεοι νὰ ἑρμηνεύσωσι τὰ ἄρθρα κατὰ τὴν γνώμην ἐκείνων οἵτινες ἀρχικῶς συνέταξαν αὐτά. Ὡσαύτως ὁ Newman διέκρινε μεταξὺ τῆς Ρωμαϊκῆς διδασκαλίας, οἵαν εἶχον ὑπ' ὄψιν αὐτῶν ὡς σύγχρονον οἱ συντάκται τῶν ἄρθρων, καὶ τῆς μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου ἐκτεθείσης καὶ προσέθετεν ὅτι τὰ ἄρθρα συνετάχθησαν περιεκτικὰ χάριν τῆς εἰρήνης καὶ ἐσκόπουν νὰ ἐπιτρέψωσι τὴν μεγίστην ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν, ἔχων ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ συμφώνους ὄχι μόνον τὸν Keble καὶ τὸν Pusey, ἀλλὰ καί τινας τῶν ἐλευθεροφρόνων, ὡς ὁ F. D. Maurice.

Ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία ὅλως διάφορος ἐκείνης ἥτις ἡρμήνευεν αὐτὰ κατὰ τὸν παραδεδομένον Προτεσταντικὸν τρόπον καὶ ἐθεώρει τὰ ἄρθρα ὡς προπύργια ἐναντίον τῆς Ρωμαϊκῆς διδασκαλίας προὐκάλεσε δυσαρέσκειαν καὶ ἀληθῆ θύελλαν ἐν Ὀξφόρδῃ. Τέσσαρες Κηδεμόνες συνέταξαν τὴν 8ην Μαρτίου κοινὸν ὑπόμνημα διαμαρτυρίας κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Φυλλαδίου καὶ ὑπέβαλον αὐτὸ εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Κολλεγίων (Heads of the Houses). Καίτοι δὲ ὁ Newman μαθὼν ὅτι ἔμελλον νὰ κρίνωσιν αὐτὸ διεμήνυσε διὰ τοῦ Pusey ὅτι ἐσκόπει νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις, οἱ ἀρχηγοὶ ἄνευ ἀναμονῆς προέβησαν εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Φυλλαδίου κατηγοροῦντες τὸν συγγραφέα ὡς μεταχειριζόμενον «τρόπους ἑρμηνείας οἵτινες διέστρεφον μᾶλλον ἢ ἡρμήνευον τὸ νόημα τῶν 39 ἄρθρων.» Καὶ μόνη ἡ λέξις «διαστροφὴ» ἦτο ἱκανὴ νὰ προκαλέσῃ ἐξέγερσιν, διότι ὑπεσήμαινεν ἀνειλικρίνειαν, ἰησουϊτισμὸν καὶ ὅ,τι ἐν γένει ὁ Ἄγγλος θεωρεῖ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ ἀγγλικὰ ἤθη. Ἡ καταδίκη τῇ διαταγῇ τῶν ἀρχηγῶν ἐτοιχοκολλήθη εἰς τὰς αὐλὰς τῶν Κολλεγίων καὶ εἰς τὰς πύλας τῶν Σχολῶν. Καίτοι δὲ ἐξέχοντες ἄνδρες μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Palmer καὶ ὁ Perceval κατῆλθον εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ Newman, αὐτὸς οὗτος ἀπώλεσεν ἀμέσως τὸ θάρρος αὐτοῦ· «ἐνόησα, λέγει, ὅτι ἀπώλεσα τὴν θέσιν μου ἐν τῇ Κινήσει· ἡ δημοσία ἐμπιστοσύνη ἔπαυσεν, ἡ ἀποστολή μου ἔληξεν. . . . . Ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ἐν πάσῃ κοινωνικῇ τάξει, ἐν ταῖς ἐφημερίσιν. . . . ἐν τοῖς ἄμβωσιν, ἐν τοῖς γεύμασιν, ἐν τοῖς καφενείοις καὶ ἐν ταῖς σιδηροδρομικαῖς ἁμάξαις κατηγγελλόμην ὡς προδότης, ὅστις ὕψωσε τὴν σκανδάλην καὶ ἀνεκαλύφθη καθ' ἣν στιγμὴν θὰ ἐπυροβόλει. Ἀπώλετο ἡ πρὸς ἐμὲ ἐμπιστοσύνη». Συνεπείᾳ τῆς προκληθείσης ἐξεγέρσεως ὁ Ἐπίσκοπος Ὀξφόρδης ἔγραψε πρὸς τὸν Newman, ὅστις συγκατετέθη νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσιν τῶν Φυλλαδίων ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καταπαύσῃ ὁ θόρυβος καὶ νὰ μὴ καταδικασθῇ τὸ 90ὸν Φυλ-

λάδιον ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων. Ἐν ἐπιστολῇ δὲ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ὀξφόρδης διεμαρτύρετο ὑπὲρ τῆς νομιμοφροσύνης αὐτοῦ ἔναντι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἥν ἀνεγνώριζεν ὡς τὴν «Καθολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας.» Κατόπιν τούτων τὰ πράγματα ἐφάνησαν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡσύχασαν, ὅτε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους νέον πλῆγμα κατηνέχθη κατὰ τῆς εὐαισθησίας τοῦ Newman, ἡ ἀπόφασις ὅπως ἱδρυθῇ ἐν Ἱερουσαλὴμ Προτεστ. Ἐπισκοπή, τῆς ὁποίας ὁ Προτεστ. Ἐπίσκοπος ἐκλεγόμενος ἐναλλὰξ ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Πρωσσίας ἔμελλε νὰ χειροτονῆται ὑπὸ Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων καὶ νὰ ἀσκῇ δικαιοδοσίαν ἐπί τε τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Γερμανῶν Προτεσταντῶν τῆς Παλαιστίνης. Ὁ σκοπὸς τοῦ σχεδίου ἦτο ὅπως προλειανθῇ ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Πρωσσίᾳ τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Βασιλέως ἐπιτευχθείσης Ἑνώσεως Λουθηρανῶν καὶ Καλβινικῶν διὰ τοῦ πειράματος τῆς δημιουργίας κοινῆς Προτεσταντῶν καὶ Ἀγγλικανῶν Ἐκκλησίας ἐν Παλαιστίνῃ ἐπὶ θυσίᾳ τῶν διακριτικῶν τ. ἔ. τῶν καθολικῶν γνωρισμάτων τῆς τελευταίας. Ὁ Δρ. Pusey γράφων πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον διεμαρτύρετο λέγων ὅτι οἱ Γερμανοὶ Προτεστάνται θὰ διετέλουν ὑπὸ ποιμένας συγκατανεύοντας μὲν νὰ χειροτονηθῶσιν ὑπὸ Ἐπισκόπων, ἀλλὰ μηδὲν ἀποδίδοντας κῦρος εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν, ὁ δὲ Newman ῥητῶς ἀναφέρει ὅτι ἡ ἀπόφασις ὑπῆρξε πλῆγμα τὸ ὁποῖον συνέτριψεν αὐτόν.

Ἀλλ' ἐνῷ κατὰ τὰ μεταξὺ τοῦ Ἐπισκόπου Ὀξφόρδης καὶ τοῦ Newman συμφωνηθέντα οἱ Ἐπίσκοποι δὲν θὰ προέβαινον εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Φυλλαδίου, δὲν ἐβράδυναν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δημοσίᾳ ἐν ταῖς παραινετικαῖς αὐτῶν ἐγκυκλίοις πρὸς τὸν Κλῆρον (Charges) διὰ δριμυτάτων ἐκφράσεων νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτοῦ. «Ἡ ἀποδοχὴ τοιαύτης θεωρίας, ἔλεγεν εἷς ἐξ αὐτῶν, εἶνε τοιοῦτον ἠθικὸν φαινόμενον ὁποῖον ἀδυνατῶ νὰ ἐννοήσω», ἐνῷ ἕτερος ἐδήλου ὅτι «μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ 90οῦ Φυλλαδίου οὐδεμία δύναμις ἠδύνατο νὰ βιάσῃ αὐτὸν ὅπως προβῇ εἰς τὴν χειροτονίαν προσώπου τὸ ὁποῖον ἀποδέχεται συστηματικῶς τὰς γνώμας τοῦ Φυλλαδίου». Τὰς κρίσεις τῶν Ἐπισκόπων συνεμερίζοντο καὶ ἄλλοι ὀφφικιάλοι Κληρικοί. Οὕτως ὁ μετὰ ταῦτα Dean τοῦ Carlisle Dr Close ἔλεγεν: «Ἠγνόουν τότε τὸν συγγραφέα, ἀλλ' εἶπον τότε καὶ ἐπαναλαμβάνω καὶ νῦν, ἄνευ προσωπικῆς ἀναφορᾶς πρὸς αὐτόν, ὅτι θὰ ἐλυπούμην πολύ, ἂν προὔκειτο νὰ ἐμπιστευθῶ τὸ βαλάντιόν μου εἰς τὸν συντάκτην τοῦ Φυλλαδίου τούτου».

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπέδρασαν μοιραίως ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ Newman. «Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1841, ἔγραφεν, εὑρισκόμην ἐν τῇ ἐπιθανατίῳ μου κλίνῃ ὡς μέλος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, καίτοι μόνον βαθμιαίως ἔλαβον συνείδησιν τούτου». Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1842 ἀπεσύρθη ἀπὸ

λουθούμενος καὶ ὑπό τινων μαθητῶν εἰς τὸ Littlemore, ὅπου εἶχεν ἀγοράσῃ μικρὸν γήπεδον καὶ ἔκτισε σειρὰν οἰκιῶν προωρισμένων ν' ἀποβῶσιν ἡμέραν τινὰ ὁ πυρὴν Μοναστηρίου, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ λειτουργῇ κατὰ τὰς Κυριακὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς St. Mary. Ὁ βίος ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἦτο ἄγαν αὐστηρός, οἱ ἔνοικοι αὐτοῦ ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν νηστείαν, τὰ πάντα ἀπέπνεον σπανίως συναντωμένην πενιχρότητα καὶ πτωχείαν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν ὁ Newman ἐξηκολούθει ν' ἀποτελῇ τὸ ἀντικείμενον ἐμπαθῶν ἐπιθέσεων ἔξωθεν, ἐνῷ ἐσωτερικῶς διήρχετο στιγμὰς ἀγωνίας μὴ δυνάμενος ν' ἀποφασίσῃ ὅπως προβῇ εἰς διάβημα τὸ ὁποῖον τοιαύτας ἔμελλε νὰ ἔχῃ συνεπείας ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων καὶ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ. Παρ' ὅλα ὅσα ὤθουν αὐτὸν ἐνδομύχως εἰς λῆψιν ἀποφάσεως ὁ Newman ἠδυνάτει νὰ φθάσῃ εἰς αὐτήν, διότι ἐζήτει ὅπως καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ πεισθῇ δι' ἐπιχειρημάτων, ὅτι ἡ ἀπόφασις ἦτο δεδικαιολογημένη. Καὶ τὴν δικαιολογίαν αὐτὴν εὗρεν ἐν τῇ θεωρίᾳ περὶ «δογματικῆς ἐξελίξεως» ἣν διετύπωσεν ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ, καθ' ἣν ἡ νῦν Ἐκκλησία ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀρχικὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ δόγμα οἵαν ὁ προσεγγίζων πρὸς τὸν Ὠκεανὸν ἀγάρρους ποταμὸς πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ὅρους ρυάκιον. Τὴν θεωρίαν ἀμέσως ἀπεδέχθη καὶ διέδιδεν ἡ ρωμανίζουσα μερὶς εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε ἀνήρ, φιλίως διακείμενος πρὸς τὴν Κίνησιν, ἔγραφεν. «Ἡ θεωρία τῆς ἐξελίξεως, ἥτις ὑποθέτει ὅτι ἡ τελευταία μορφὴ τοῦ χριστιανισμοῦ εἶνε ἡ τελειοτάτη — ἡ μεσαιωνικὴ ἀνωτέρα τῆς ἀρχεγόνου — γίνεται νῦν ἀποδεκτὴ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἀνατρέπουσα ἐξ ὁλοκλήρου τὴν διδασκαλίαν τῶν Φυλλαδίων καὶ τῶν συντακτῶν αὐτῶν».

Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1843 ὁ Newman ἐκήρυξε διὰ τελευταίαν φορὰν πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου συγκινητικώτατον λόγον. Μετὰ τὸ κήρυγμα ὁ Newman ἀφήρεσε τὸ κουκκούλιον αὐτοῦ καὶ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῶν κιγκλίδων τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκοινώνησεν, ἀλλὰ δὲν μετέσχε τῆς λειτουργίας. Τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου 1843 μετὰ νύκτα ἣν διῆλθεν ἄϋπνος, παρῃτήθη ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν St. Mary καὶ τῇ 25ῃ ἐκήρυξε τὸ τελευταῖον αὐτοῦ κήρυγμα ὡς Ἀγγλικανὸς ἐν Littlemore. Τὴν 15ην Ὀκτωβρίου διὰ τελευταίαν φορὰν ἐτέλεσε τὴν θείαν εὐχαριστίαν ἐν St. Mary καὶ ἔκτοτε αὐτοκαταλεγεὶς ἐν τῇ τάξει τῶν λαϊκῶν οὐδέποτε πλέον ἐλειτούργησε. Συγκινητικώτατον ἰδίᾳ ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον κήρυγμα αὐτοῦ ἐν Littlemore «περὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν φίλων». Ἀφορμὴν εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἡ προσέλευσις ἑνὸς φίλου τοῦ William Lockhart εἰς τὴν Ρωμ. Ἐκκλησίαν. Ὁ Newman ἀφοῦ ὡμίλησε περὶ διαφόρων ἀποχωρισμῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα κτλ.» ἐξηκολούθησεν: «Ἓν μάθημα ἀσφαλῶς καὶ μία προειδοποίησις εἰς ὅλους ἡμᾶς ἐν παντὶ τόπῳ, ὅπου φέρεται τὸ Ὄνομα αὐτοῦ

μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων.... Ὦ μῆτερ ἁγίων, ὦ σχολὴ σοφῶν, ὦ τροφὸς ἡρώων, ἐξ ἧς ἐξεπορεύθησαν καὶ ἐν ᾗ διεβίωσαν ἀξιομνημόνευτα ἀρχαῖα ὀνόματα..... ὦ σὺ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔθνη κύκλῳ ἀνάπτουσι τοὺς λύχνους αὐτῶν...... ὦ παρθένος τοῦ Ἰσραήλ, διατί κάθησαι νῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ σιγᾷς ὁμοία πρὸς τὰς μωρὰς ἐκείνας γυναῖκας αἵτινες ἔμειναν ἄνευ ἐλαίου κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ νυμφίου; Ποῦ νῦν ὁ ἄρχων ἐν Σιὼν καὶ ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ Ναῷ καὶ ὁ ἀσκητὴς ἐν τῷ Καρμήλῳ καὶ ὁ κῆρυξ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ὁ ἀγορητὴς ἐν τῇ ἀγορᾷ; .. Ὦ μῆτέρ μου, πῶς συμβαίνει, ὥστε ἀφθονήσασα τοιούτων ἀγαθῶν νὰ μὴ δύνασαι νὰ διατηρήσῃς αὐτά, καὶ γεννήσασα τέκνα νὰ μὴ υἱοθετῇς αὐτά; Διατί δὲν ἔχεις τὴν δεξιότητα νὰ χρησιμοποιῇς τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, οὐδὲ τὴν καρδίαν νὰ ἀγαλλιᾶσαι ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτῶν; Πῶς συμβαίνει, ὥστε ὅ,τι εἶνε γενναῖον ἐν τῇ προθέσει καὶ βαθὺ ἢ φιλόστοργον ἐν τῇ ἀφωσιώσει, τὸ ἄνθος σου καὶ ἡ ἐπαγγελία σου, νὰ ἐκπίπτῃ ἀπὸ τῶν κόλπων σου καὶ νὰ μὴ εὑρίσκῃ θέσιν ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου; Τίς ἔθηκε τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπὶ σὲ ὥστε νὰ ἔχῃς «δυστοκοῦσαν γαστέρα καὶ στήθη στεγνά», νὰ ἀποξενώσῃς τὴν σάρκα σου καὶ νὰ ρίπτῃς σκληρὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὰ μικρά σου; τὰ ἔκγονά σου, τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας σου, ἐκείνους οἵτινες σὲ ἀγαπῶσι καὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐργασθῶσι διὰ σὲ προσβλέπεις μετὰ φόβου ὡς κακὸν οἰωνὸν ἢ ἀποστρέφεσαι ὡς ὕβριν ἢ τοὐλάχιστον ἀνέχεσαι, ὡσεὶ μὴ εἶχον δικαίωμα ἐπὶ τῆς ὑπομονῆς σου, τῆς ψυχραιμίας σου, τῆς ἀγρυπνίας σου, νὰ ἀπαλλάσσησαι ἀπ᾿ αὐτῶν, ὅσον δύνασαι εὐκολώτερον. Τηρεῖς αὐτοὺς «ἀργοὺς ὅλην τὴν ἡμέραν, ὡς τὸν μόνον ὅρον τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀναστροφῆς σου, ἢ καλεῖς αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν, ὅπου θὰ εἶνε μᾶλλον εὐπρόσδεκτοι ἢ πωλεῖς αὐτοὺς ἀντὶ μηδενὸς εἰς τὸν διερχόμενον ξένον. Καὶ τί θὰ συμβῇ εἰς τὸ τέλος;..... Ὦ ἀδελφοί μου, ὦ εὐγενεῖς καὶ τρυφεραὶ καρδίαι, ὦ ἀγαπῶντες φίλοι, θὰ γνωρίζητέ τινα τοῦ ὁποίου κλῆρος ἦτο διὰ γραφῆς καὶ διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου νὰ βοηθῇ πως ὑμᾶς;...... ἂν εἶπε πρὸς ὑμᾶς ὅ,τι ἐγινώσκετε περὶ ὑμῶν αὐτῶν ἢ ὅ,τι δὲν ἐγινώσκετε· ἂν ἀνέγνωσε πρὸς ὑμᾶς τοὺς πόθους ἢ τὰ αἰσθήματα ὑμῶν καὶ ἐνίσχυσεν ὑμᾶς διὰ τῆς ἁπλῆς ἀναγνώσεως· ἂν συνετέλεσε νὰ αἰσθανθῆτε ὅτι ὑπάρχει ὑψηλοτέρα ζωὴ τῆς καθημερινῆς καὶ κόσμος λαμπρότερος ἐκείνου ὃν βλέπετε· ἢ ἂν ἐνίσχυσεν ὑμᾶς, ἢ κατέστησε νηφαλίους, ἢ διήνοιξεν ὁδοὺς ἐρεύνης ἢ ἐξωμάλυνε τοὺς περιπεπλεγμένους· ἂν ὅ,τι εἶπεν ἢ ἔπραξε, συνετέλεσε νὰ λάβητε ἐνδιαφέρον περὶ αὐτοῦ καὶ αἰσθανθῆτε κλίσιν ἀληθῆ πρὸς αὐτόν, μέμνησθε αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ἂν δὲν ἀκούητε αὐτοῦ, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως ἐν παντὶ γινώσκῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ᾖ πάντοτε ἕτοιμος εἰς τὸ ποιῆσαι αὐτό».

Ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Newman ἀπὸ τῆς σκηνῆς ὁ ἐρεθισμὸς ἐναντίον τῆς Κινήσεως δὲν κατέπαυσε. Τοὐναντίον «ἡ ἐπίθεσις, ὡς λέγει

ὁ I. B. Mozley, ἦτο γενικὴ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, συντηρητικῶν καὶ ριζοσπαστῶν, ὁ τύπος οὐδέποτε ἦτο τόσον κακεντρεχής». Αὐτὸς ὁ πρωθυπουργὸς Sir Robert Peel ἐδήλου ὅτι θὰ ἐλάμβανε φροντίδα ὅπως μηδεὶς τῶν τῆς Κινήσεως προαχθῇ, ἡ δὲ μερὶς τῶν ἐλευθεροφρόνων ἐτάχθη ἀναφανδὸν ἐναντίον αὐτῶν. Τὴν προϊοῦσαν ἔξαψιν κατὰ τῆς Κινήσεως ἀπέδειξε τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Δρ. Pusey. Οὗτος ἐκήρυξε τῇ 14ῃ Μαΐου 1843 πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἔχων ὡς θέμα «τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν ὡς παραμυθίαν εἰς τὸν μετανοοῦντα». Τὴν ἑπομένην ἑβδομάδα εἷς τῶν συναδέλφων αὐτοῦ κατήγγειλε τὸ κήρυγμα ἐπὶ αἱρέσει εἰς τὸν Πρύτανιν καὶ ἓξ διδάκτορες τῆς Θεολογίας ὡρίσθησαν ὅπως δικάσωσι περὶ αὐτοῦ. Εἰς τὸν Δρ. Pusey δὲν ἐδόθη τὸ δικαίωμα ἀπολογίας καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς διατυπώσεως ἢ ἐξηγήσεως περὶ τῶν αἰτίων τῆς καταδίκης τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ ὁ Πρύτανις ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν τὸ κήρυγμα ἐπὶ δύο ἔτη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, διότι ἐδίδασκεν ἀντίθετα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Μετριοπαθεῖς τινες ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἀλλ' οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Κολλεγίων παρέμειναν ἀδιάσειστοι ἐν τῷ σκοπῷ αὐτῶν ὅπως ἐξολοθρεύσωσιν, εἰ δυνατόν, τοὺς μισητοὺς Φυλλαδιογράφους ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλ' ὁ Δρ. Pusey ἔφερε γενναίως τὸ πλῆγμα καὶ συνεβούλευε μετριοπάθειαν γλώσσης κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς φίλους, παρέχων αὐτὸς τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ πάσης πικρίας.

Η'. Αἱ ἀποσκιρτήσεις.

Ἡ ὅλη ἐξέλιξις, ὡς διεγράφη ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἐδείκνυεν ἐπικειμένην σοβαρὰν κρίσιν ἐν τῇ Κινήσει. Τρία τινὰ συνετέλεσαν εἰς ταύτην. Πρῶτον αἱ ἀμφιβολίαι αἵτινες ἐγεννήθησαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Newman περὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, εἶτα ἡ ἐμφάνισις ἰσχυρᾶς μερίδος ἐν τῇ Κινήσει τεινούσης εὐθὺ πρὸς τὴν Ρώμην, καὶ τελευταῖον ἡ στάσις τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κολλεγίων ὅπως διὰ παντὸς μέσου ἀνακόψωσι τὴν Κίνησιν ἢ ἐκδιώξωσιν αὐτὴν ἐξ Ὀξφόρδης. Οἱ τρεῖς ἀρχηγοὶ τῆς Κινήσεως ἤδη κατεδικάσθησαν εἰς σιγήν, ὁ Newman ἑκουσίως, ὁ Δρ. Pusey ἐξ ἀποφάσεως τῶν Πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν, ὁ δὲ Keble, ὡς ἀπησχολημένος ἐν τῇ ἐνορίᾳ αὐτοῦ ἐν Harsley. Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1842 ἤρξαντό τινες τῶν ὀπαδῶν προσχωροῦντες πρὸς τὴν Ρώμην, ἡ δὲ ὅλη κατάστασις ἐν τῇ Κινήσει ἐγέννα μελαγχολίαν. Μετ' ὀλίγον νέον γεγονὸς ἐπεδείνωσε τὴν κατάστασιν. Τῷ 1844 ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ρωμανιζούσης μερίδος Ward ἐδημοσίευσεν ὀγκώδη τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «τὸ ἰδεῶδες Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας» ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφανδὸν ἐπέκρινε τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὑπεστήριζεν ὅτι «ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία καὶ μόνη αὐτὴ πληροῖ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς πρέπει νὰ

ὑπάρχῃ ἡ Ἐκκλησία». Ἀλλ' ἐνῷ ἰσχυρίζετο ταῦτα ὁ Ward ἐπέμενε νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι μετὰ χαρᾶς διεπίστου ὅτι πλῆθος Ἄγγλων κληρικῶν βαθμηδὸν ἠσπάζοντο τὸν ὅλον κύκλον τῆς Ρωμαϊκῆς διδασκαλίας καὶ δημοσίᾳ ἐκήρυττεν ὅτι εἷς ὧν ἐξ αὐτῶν δὲν ἐπεκρίθη διὰ τὰς ἰδέας αὐτοῦ. Ἡ ἀθυροστομία αὕτη ἐξήγειρε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Κολλεγίων, οἵτινες ἀπεφάσισαν καλοῦντες Γενικὴν Συνέλευσιν τῇ 13ῃ Φεβρ. 1845 νὰ προτείνωσι τρία τινά: 1ον) νὰ ἐπικρίνωσι τὸ βιβλίον τοῦ Ward, 2ον) νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπ' αὐτοῦ τοὺς βαθμοὺς B. A. καὶ M. A. (Bach. of Arts καὶ Master of Arts) καὶ νὰ καταδικάσωσι τὸ 90ὸν Φυλλάδιον τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθει νὰ ἐκδίδηται ἐπὶ τετραετίαν. Αἱ δύο πρῶται προτάσεις ἐγένοντο ἀποδεκταὶ ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ἡ πρώτη μετὰ μεγάλης πλειοψηφίας, ἡ δευτέρα μετὰ μικροτέρας. Προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ 90οῦ φυλλαδίου οἱ δύο Proctores (Ἐπίτροποι τοῦ Πανεπιστημίου), εἰσηγουμένου τοῦ νεωτέρου ἐξ αὐτῶν Church, Ἑταίρου τοῦ Oriel, χρώμενοι τῷ ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημιακοῦ νόμου χορηγουμένῳ αὐτοῖς δικαιώματι, ἀντέταξαν τὸ veto. Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ Newman, ὅστις κατ' ἰδίαν ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους, τῇ 3ῃ Ὀκτωβρίου ἔγραψε πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Oriel ὑποβάλλων τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ Ἑταίρου, ἀξιώματος, ὅπερ κατεῖχεν ὑπὲρ τὰ 20 ἔτη. Μετὰ παρέλευσιν δὲ πέντε ἡμερῶν ἔγραψεν ἐν Littlemore πρὸς πολλοὺς φίλους αὐτοῦ ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην (8ην Ὀκτωβρίου 1845) ἀνέμενε τὸν Πατέρα Δομένικον, ἵνα ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ ἀποδοχὴν εἰς τὴν μίαν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ, τ. ἔ. τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ πράγματι τὴν 9ην Ὀκτωβρίου ὁ Newman ἐγένετο Ρωμαιοκαθολικός.

Ἡ ἀποσκίρτησις τοῦ Newman, καίτοι πρὸ πολλοῦ ἀνεμένετο ὑπὸ τῶν ἐγγυτέρων αὐτοῦ φίλων, δὲν ἦτο δυνατὸν εἰμὴ νὰ προκαλέσῃ ἀναστάτωσιν παρὰ πολλοῖς. Βεβαίως οἱ πρῶτοι συνεργάται αὐτοῦ ἐν τῇ Κινήσει ὁ Pusey, ὁ Keble, ὁ Church, ὁ Charles Marriot, παρέμειναν ἀκλόνητοι ἐν τῇ πίστει αὐτῶν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπεχώρησαν ἀπ' αὐτῆς, τινὲς μὲν ὅπως συσφίγξωσι τὰς τάξεις τῶν Ἐλευθεροφρόνων, ἕτεροι δὲ ὅπως θᾶττον ἢ βράδιον μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ Newman. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ward ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀπόπτωσιν τοῦ Newman προὐκάλεσε τὴν ὀνειδιστικὴν σύστασιν ἀπὸ μέρους τῶν Ἀγγλικανῶν εἰς τοὺς ἀπομένοντας ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὴν Ρώμην, ἀπὸ μέρους δὲ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τὴν πρόσκλησιν ὅπως πράξωσι τὸ αὐτό. Ἐντεῦθεν καὶ ἀπῃτεῖτο μεγάλη ὑπομονὴ καὶ πίστις, ὅπως παραμείνῃ τις πιστὸς εἰς τὴν ἀρχικὴν σημαίαν, καθ' ὃν χρόνον τὰ πάντα ἐδείκνυον ἐπικειμένην τὴν πλήρη κατάρρευσιν. Ὁ Dean Church ὡς ἑξῆς περιέγραψε τὴν τότε κατάστασιν: «Ἐκαθήμεθα σκυθρωποὶ καθ' ἑκάστην πρωΐαν εἰς τὸ πρόγευμα ἡμῶν καὶ

τότε κατέφθανέ τις φέρων ειδήσεις δυσαρέστους, ότι ὁ εἷς ἀπῆλθεν ἤδη, ὅτι ὁ ἕτερος εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἀπέλθῃ. Οἱ καλοὶ Ἀρχηγοὶ ἔτρωγον καὶ ἔπινον καὶ ἐφρόντιζον μόνον σκοτίως περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν....... Οὐχὶ οἱ ἀπελθόντες, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ παραμένοντες ἐθεωρούμεθα ὡς ἀγύρται». Ἡ μόνη παραμυθία ἦτο ἡ σταθερότης τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν καὶ ἡ ἐμφάνισις ἑνὸς νέου ἀνδρός, ὅστις μετ' ἐκείνων ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἀνέκοψε τὴν φυγήν. Καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο ὁ James Mozley, ὅστις ἐνωρὶς προσελθὼν εἰς τὴν Κίνησιν ἠσχολήθη κατ' ἀρχὰς εἰς συγγραφὰς καὶ μεταφράσεις ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τῷ 1840 ἐξελέγη Ἑταῖρος τοῦ Κολλεγίου Magdalen. Ἔκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσίευσιν πολλῶν σοβαρῶν ἄρθρων, ἅτινα βραδύτερον ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον : «Essays Historical and Theological», θεωρούμενος ὡς εἷς τῶν βαθυνουστάτων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξεχόντων μελῶν τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως. Τῷ 1869 ἐγένετο Κανονικὸς τοῦ Worcester καὶ τῷ 1871 βασιλικὸς Καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν Ὀξφόρδῃ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1878 ἐν ἡλικίᾳ 65 ἐτῶν. Ὁσονδήποτε ὅμως ζοφερὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις κατὰ τὸ 1845 συνεπείᾳ τῶν ἀπωλειῶν ἃς ὑπέστη ἡ Κίνησις, δέον νὰ ὁμολογηθῇ συγχρόνως ὅτι αὗται συνετέλεσαν ὅπως αὕτη ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τῆς Ὀξφόρδης καὶ προσλάβῃ διαστάσεις ἃς οὐδεὶς ἐφαντάζετο κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῆς.

Μετ' οὐ πολὺ ὅμως νέαι ἀποπτώσεις ἐσημειώθησαν ὡς συνέπεια τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἰδιωτικοῦ Συμβουλίου (Privy Council) περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Gorham. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη προέκυψεν ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Exeter ἀνήκων εἰς τὴν ἀρχαιοπρεπῆ Σχολὴν τῆς Ὑψηλῆς Ἐκκλησίας ἠρνήθη νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Bramford Speke τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τὸν Gorham, διότι κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ ὁ κληρικὸς οὗτος ἠρνεῖτο τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν. Ἐπηκολούθησε δίκη καθ' ἣν ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Gorham ἐπρέσβευε περὶ βαπτίσματος διαφόρως ἢ οἱ πλεῖστοι τῶν τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τότε. Ἡ δικαστικὴ Ἐπιτροπὴ εἰς ἣν ἐξεκλήθη ἡ ὑπόθεσις λίαν εὐφυῶς ἀπέδωκεν εἰς τὸν Gorham ἄποψιν διάφορον ἐκείνης ἣν εἶχεν αὐτὸς καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ ἄποψις αὕτη δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, ὡς διὰ νόμου ἔχει καθορισθῇ. Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξεδόθη τῇ 8ῃ Μαρτίου 1850 μειονοψηφούντων δύο μελῶν, τοῦ Ἐπισκόπου Λονδίνου καὶ ἑνὸς λαϊκοῦ. Καίτοι δὲ ὁ Pusey αὐτὸς θεωρούμενος αὐθεντία τότε ἐν τοῖς περὶ βαπτίσματος διετέλει ἐν ἀμφιβολίᾳ, ἂν ἡ οὕτω συμπιληθεῖσα θεωρία ἠδύνατο νὰ ἀποστερήσῃ τὸν ἀσπαζόμενον αὐτὴν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἱερατεύειν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν τούτοις ἐν τῇ Κινήσει ὑπῆρχον ἄνδρες εἰς οὓς ἀπήρεσεν ἡ ἀπόφασις. Διατεθειμένοι δι' ἄλλους λόγους ὅπως ἀποσκιρτήσωσιν, ἐπέσπευσαν μᾶλλον ἢ ἀπέτρεψαν τὴν κρίσιν. Οὕτως ὁ

ἀρχιδιάκονος Manning, ὁ ἀρχιδιάκονος Wilberforce, ὁ James Hope, ὁ T. W. Allies, ὁ W. Maskell, ὁ I. H. Pollen καὶ πολλοὶ ἄλλοι, κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἀπεχώρησαν τῶν τάξεων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐγένοντο Ρωμαιοκαθολικοί. Ἡ ἀθρόα αὕτη ἔξοδος μετὰ τὸ πλῆγμα τοῦ 1845 περιήγαγεν εἰς νέαν δοκιμασίαν τὴν Κίνησιν, ἀλλ᾽ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῆς παρέμειναν ἀσάλευτοι ἐν τῇ πίστει αὐτῶν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλ᾽ ἐνῷ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀποσκιρτησάντων προσῆλθον εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἤρχισαν ἐκ νέου τὸ κληρικὸν αὐτῶν στάδιον σπουδάζοντες ἐν Ρωμαιοκαθολικαῖς Σχολαῖς, ὑπῆρξαν μεταξὺ τῶν ἀποσχισθέντων καὶ τοιοῦτοι οἵτινες ἀντήλλαξαν τὴν σεμνὴν κληρικὴν περιβολὴν διὰ τῶν ποικιλοχρώμων κοσμικῶν ἀμφιέσεων. Αἱ ἀποσκιρτήσεις ὅμως αὗται γενικῶς ἐπέτειναν τὸν λαϊκὸν φόβον περὶ τῆς Κινήσεως καὶ ἐσημείωσαν τὴν ἔναρξιν νέων κατ᾽ αὐτῆς ἐπιθέσεων ὑπὸ τὰ ἐμβλήματα No-Popery (ὄχι Παπισμὸς) καὶ ἀντιπουσεϊσμός.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΜΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΥ

(ΦΕΤΧΙΕ-ΤΖΑΜΙ)

Μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἔργου **Les Eglises de Constantinople** τῶν **Jean Ebersolt** καὶ **Adolf Thiers** ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Λαοδικείας Δωροθέου. Ἐλήφθη διὰ τὴν μετάφρασιν ταύτην πρόφρων ἄδεια τῶν συγγραφέων.

ΥΠΕΡΑΝΩ τοῦ Φαναρίου ἐκτείνεται ἐν ὑψώματι χῶρος, δεσπόζων ὁλοκλήρου τῆς συνοικίας ταύτης καὶ τοῦ Κερατείου κόλπου. Ἐπάνω εἰς τὸν χῶρον τοῦτον, ὁ ὁποῖος πρὸς ἀνατολὰς καταλήγει μὲ ἀπόκρημνον τοῖχον, ὑψοῦται ἓν τῶν χαριεστέρων μνημείων τῆς Βυζαντινῆς περιόδου. (1) Τὰ μεταγενεστέρως κτισθέντα παράσιτα κτίσματα ἠλλοίωσαν ἐν μέρει τὴν ἀρχαίαν ἐμφάνισιν τοῦ Ναοῦ.

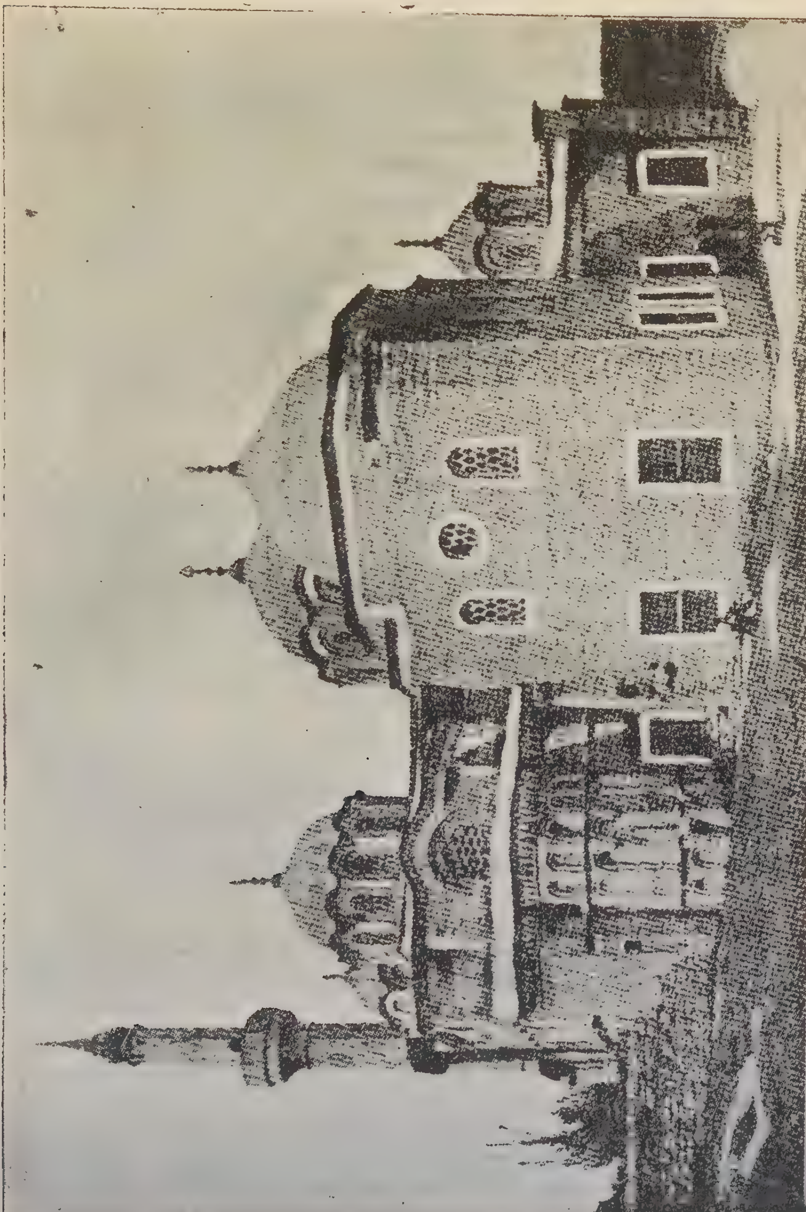
Ὁ πέριξ τοῦ Ναοῦ κενὸς εὐρὺς χῶρος θὰ εἶχεν ἄλλοτε οἰκοδομάς, αἱ ὁποῖαι σὺν τῷ χρόνῳ κατεστράφησαν.

Εἰς τὴν ἐν Κων/πόλει γραφεῖσαν τὴν 7ην Μαρτίου 1578 καὶ φθάσασαν εἰς Τυβίγγην τὴν 23ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ὁ Γερλάχιος ἔδιδεν εἰς τὸν Μαρτῖνον Κρούσιον λίαν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τοῦ μνημείου τούτου (2). Ἦτο Μονὴ ἀφιερωμένη εἰς τὴν Παμμακάριστον Παρθένον. Ἐν τῷ Ναῷ, ἐν ᾧ ὑπῆρχον πολλὰ κειμήλια, ἀπήστραπτον αἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, τῶν Προφητῶν, τῶν Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ σκηναὶ βιβλικαί. Ἡ Μονὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχε τὸ σχῆμα τετραγώνου περιεστοιχισμένου ὑπὸ τοίχου. Ὁ περίβολος, ὁ ὁποῖος ἦτο πεφυτευμένος μὲ κυπαρίσσους καὶ συκᾶς, εἶχε κελλία καὶ ἐξαρτήματα. Ὁ Γερλάχιος εἶδεν ἐπίσης ἐν τῷ Ναῷ τὰς εἰκόνας τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ, μὲ τὰ ἑξῆς ὀνόματα καὶ τοὺς ἑξῆς τίτλους:

---

(1) Περὶ τῆς κινστέρνης ἡ ὁποία ἐκτείνεται κάτωθεν τοῦ χώρου τούτου ἴδε Forchheimer et Strzygowski, Die Byzantinischen Wasserbehälter von Konstantinopel (Byzantinische Denkmäler, t. II, Wien, 1893, σ. 74-75).

(2) M. Crusius, Turcograeciae libri octo, Basileae (χωρὶς χρονολογίαν), σελ. 189-190).

Η ΠΑΜΜΑΚΑΡΙΣΤΟΣ *(Φετχιὲ Τζαμί)*

Μιχαὴλ Δούκας Γλαβᾶς Ταρχανειώτης (3) *ὁ πρωτοστράτωρ καὶ κτήτωρ. — Μαρια Δούκαινα Κομνηνὴ Παλαιολογίνα Βράναινα* (4) *ἡ πρωτοστρατόρισσα καὶ κτητόρισσα.*

Ὁ Μιχαὴλ Γλαβᾶς Ταρχανειώτης κατεῖχεν ὑπὸ Ἀνδρόνικον τὸν Β′ τὸν Παλαιολόγον τὸ ὑψηλὸν ὑπούργημα τοῦ Πρωτοστράτορος (5).

Τὸ 1306 συνώδευσε Μιχαήλ, τὸν υἱὸν Ἀνδρονίκου τοῦ Β′, εἰς ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων (6). Εἶχε κτίση, πρὸ τῆς χρονολογίας ταύτης, μονὴν ἀφιερωμένην εἰς τὴν Παμμακάριστον Παρθένον, καὶ εἶχεν ἐγκαθιδρύση ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς ὡς ἡγούμενον μοναχόν τινα ὀνόματι Κοσμᾶν (7). Ὁ μοναχὸς οὗτος ἦτο ὁ μέλλων Ἰωάννης ὁ ΙΒ′, ὁ ὁποῖος ἀνέβη τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον κατὰ Ἰανουάριον 1294 (8). Ἡ Μονὴ λοιπὸν ἐκτίσθη πρὸ τῆς χρονολογίας ταύτης.

Τὸ σημερινὸν τέμενος ἀποτελεῖται ἐκ δύο κτιρίων προσκεκολλημένων ἀλλήλοις: Τῆς κυρίας ἐκκλησίας ἱδρυθείσης ὑπὸ Μιχαὴλ Γλαβᾶ ταυτοχρόνως μετὰ τῆς Μονῆς περὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, καὶ ἑνὸς Παρεκκλησίου προσηρμοσμένου εἰς τὴν νότιον πλευρὰν τῆς Ἐκκλησίας καὶ κτισθέντος μεταγενεστέρως. Ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τοῦ Παρεκκλησίου τούτου μαρμάρινος ζωστὴρ φέρει ἐπιγραφὴν ἡ ὁποία εἶναι ἐπίγραμμα τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ (9). Σήμερον ἀναγινώσκονται οἱ ἀκόλουθοι στίχοι:

Τ(ὰ)ς γὰρ ἐπὶ γῆς ἐβδελύξω παστάδας,
ἐν εὐτελεῖ τρίβωνι φυγὼν τὸν βίον,

---

(3) Ὁ Γερλάχιος οὐχὶ ὀρθῶς ἀνέγνωσε ***Τραχανιώτης***· ἴδε τὰ ὀνόματα καὶ τοὺς τίτλους τοῦ ἱδρυτοῦ ἀναδημοσιευθέντα εἰς τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα τοῦ Λάμπρου, τόμ. Β′, Ἀθῆναι, 1905, σ. 236.

(4) Ὁ Γερλάχιος οὐχὶ ὀρθῶς ἀνέγνωσε ***Βλάκενα***· τὸ ὡραῖον μάθημα ἐδόθη ἀπὸ ἕνα στίχον τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ. Σιδερίδης (Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, τόμ. XXIX, 1907, σ. 267-268).

(5) Νικηφόρος Γρηγορᾶς. Ἱστορία. X. 4. Ἔκδ. Βόννης, τόμ. Α′ σελ. 484. Νὰ μὴ γίνῃ σύγχυσις τοῦ προσώπου τούτου μὲ τὸν Μιχαὴλ Ταρχανειώτην, πρωτοβεστιάριον (Σιδερίδης, ὡς ἄνω, σελ. 265-266).

(6) Γ. Παχυμέρης. Περὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, II, 27. Ἔκδ. Βόννης, τόμ. Β′, σελ. 445. Μανουὴλ Φιλῆ. Ποιήματα. Ἔκδ. Miller, τ. II, Παρίσιοι, 1857, σελ. 240.

(7) Γ. Παχυμέρης. Περὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, II, 27, ἔκδ. Βόννης τ. Β′, σελ. 182-183. Σιδερίδης (Σύλλογος, Ἀρχαιολογ. Ἐπιτροπή. Παράρτημα τοῦ Κ′-ΚΒ′ Τόμου, 1892, σ. 26). Λάμπρος, ἔργον μνημονευθέν, τ. Α′, 1904, σ. 282.

(8) Νικηφόρος Κάλλιστος, Enarratio de episcopis byzantinis (Migne, P. G. t. CXLVII, col. 468).

(9) Μανουὴλ Φιλῆς, μνημονευθὲν ἔργον, τόμ. I, 1855, σελ. 118, στ. 10-22.

καὶ πρὸς νοητοὺς ἀντετάξω σατράπας,
στερρὰν μετενδὺς ἐκ Θεοῦ παντευχίαν·
ὡς ὄστρεον δ' οὖν ὀργανῶ σοι τὴν στέγην,
ἢ κόχλον ἢ κάλυκα κεντρώδους βάτου,
μάργαρέ μου, πορφύρα, γῆς ἄλλης ῥόδον·
εἰ καὶ τρυγηθὲν ἐκπιέζῃ τοῖς λίθοις,
ὡς καὶ σταλαγμοὺς προξενεῖν μοι δακρύων·
αὐτὸς δὲ καὶ ζῶν καὶ Θεὸν ζῶντα βλέπων,
ὡς νοῦς καθαρὸς τῶν παθῶν τῶν ἐξ ὕλης,
τὸν σὸν πάλιν θάλαμον εὐτρέπιζέ μοι,
ἡ σύζυγος πρὶν ταῦτά σοι Μάρθα γράφει (10).

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἡ ὁποία ἔχει μῆκος 11 μέτρων, εἶναι ἀξιόλογος διὰ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ζωηρότητα τῶν ἐπιγραφικῶν χαρακτήρων της. Συχνάκις μεταξὺ τῶν στοιχείων μεγάλων διαστάσεων παρεμβάλλονται στοιχεῖα μικρότερα· ἐνίοτε δύο μικρὰ στοιχεῖα εἶναι τεθειμένα ὑπεράνω. Τὰ συμπλέγματα εἶναι πολλά.

Ὁ σύνδεσμος **καὶ** παριστάνεται δὶς διὰ τοῦ σημείου S. Τὸ **ὡς** διὰ τοῦ S μὲ μίαν πλαγίαν γραμμὴν εἰς τὸ μέσον. Τὸ διάγραμμα τῶν ἐν ἀναγλύφοις γεγλυμμένων γραμμάτων εἶναι πολὺ κομψόν. Ἡ μνημειώδης αὕτη ἐπιγραφὴ εὕρηται ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ οἰκοδόμημα διὰ τὸ ὁποῖον ἐχαράχθη. Εἶναι ἡ ἀπόδοσις ἑνὸς μέρους τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ (11).

Κατὰ τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἡ πρωτοστρατόρισσα ἔκτισε τὸ Παρεκκλήσιον πρὸς τιμὴν τοῦ συζύγου της, τοῦ Πρωτοστράτορος Γλαβᾶ, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μετὰ τὸ 1306, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπολέμει ἀκόμη. Τὸ Παρεκκλήσιον τοῦτο χρονολογεῖται λοιπὸν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.

Ὁ Μιχαὴλ Ταρχανειώτης, ὁ εὐγενὴς Γλαβᾶς, ὡς ὁ Φιλῆς ὀνομάζει αὐτόν, ὁ κατατροπώσας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους ὁ διὰ τῆς ἱδρύσεως Μονῆς ἐκτελέσας ἔργον εὐσεβές, εἶχεν λοιπὸν σύζυγον ὡσαύτως εὐσεβῆ (12).

---

(10) Ἡ ἔκδοσις τοῦ Miller ἔχει διάφορον τὸν στίχον τοῦτον : ὡς ὄστρεον γοῦν ὀργανῶ σοι τὸν τάφον (μνημονευθὲν μέρος, στ. 14).

(11) Μνημονευθὲν ἔργον, σελ. 117-118. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ἠκρωτηριασμένη. Διακρίνει τις ἐπὶ τοῦ ζωστῆρος ἴχνη γραμμάτων. Ὁ ζωστὴρ θὰ ἐσυνεχίζετο καὶ εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ κτιρίου. Σήμερον δὲν φαίνεται, διότι οἱ Τοῦρκοι ἔχουν κτίσῃ παράρτημα. Λείπει ἐπίσης ὁ τελευταῖος στίχος. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὁ ζωστὴρ φέρει ρωγμήν.

(12) Μανουὴλ Φιλῆς, μνημονευθὲν ἔργον, τ. II, σελ. 103, 107, 240-241 καὶ τ. I, σελ. 74-76.

Θέλουσα νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ συζύγου της, ἤγειρε τὸ Παρεκκλήσιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἐτοποθέτησεν ἐν αὐτῷ τὸν τάφον τοῦ συζύγου της (13). Ἐντεῦθεν ἔλαβεν ἐπαξίως τὸ ὄνομα τῆς κτητορίσσης καὶ ἡ εἰκών της, ἡ σημειωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερλαχίου, ἐτοποθετήθη μετὰ τὸν θάνατόν της πλησίον τῆς εἰκόνος τοῦ συζύγου της. Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου της περιεβλήθη τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα καὶ ἤλλαξε τὸ ὄνομά της ἀπὸ Μαρίας εἰς Μάρθαν (14). Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιγραφήν, ὅπου ἀνακαλεῖ τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνου ὁ ὁποῖος κοιμᾶται εἰς τὸν πέτρινόν του τάφον. Αὐτός, ἀφοῦ ἠγωνίσθη ὡς λέων, περιεβλήθη τὴν σταθερὰν ὁπλοφορίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐκαθάρθη ἀπὸ τῶν γηΐνων παθῶν, ἡ δὲ πιστὴ σύζυγός του ἐπιποθεῖ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐκ νέου θὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Γλαβᾶ ἱδρυθεῖσα Μονὴ ἦτο δι' ἄνδρας. Κοσμᾶς ὑπῆρξεν ὁ ἡγούμενός της πρὸ τοῦ 1294. Δύο ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1397 καὶ 1400 ἀναφέρουσι Νήφωνα καὶ Θεοφάνην καθηγουμένους τῆς Μονῆς τῆς Παμμακαρίστου Παρθένου (15).

Ἀλλ' ἀργότερον μετετράπη εἰς Μονὴν γυναικείαν. Κατὰ τὸ 1456 ἐγκαθιδρύθη ἐν αὐτῇ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (16). Αἱ μοναχαὶ ἐδέησε νὰ ἐγκαταλείψωσι τότε τὴν Μονήν. Καθ' ὃν χρόνον ἐπεσκέφθη αὐτὴν ὁ Γερλάχιος, κατὰ τὸ 1578, κατείχετο εἰσέτι ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου (17), τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1586 (18). Ὁ Σουλτᾶνος Μουρὰτ ὁ Γ' τὸν Ναὸν τοῦτον τῶν Ὀρθοδόξων μετέβαλεν εἰς τέμενος (19).

(Ἕπεται συνέχεια).

---

(13) Ὁ αὐτὸς τ. Ι, σελ. 115-116. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπίγραμμα δείκνυται εἰς τὸν ζωστῆρα τοῦ Ναοῦ· δὲν φαίνεται πλέον σήμερον. Ἴσως διατηρεῖται κάτω ἀπὸ τὸν ζωστῆρα ὁ ὁποῖος περιπτύσσει τὸ κτίριον.

(14) Ὁ αὐτός, τ. Ι, σελ. 116-118.

(15) Miklosich et Müller, Acta et Diplomata graeca medii aevi, t. II, Vienne, 1862, p. p. 275, 312

(16) Δούκας, Βυζαντινὴ Ἱστορία XXIV, ἔκδ. Βόννης, σελ. 153. Φραντζῆς III, 11, ἔκδ. Βόννης, σελ. 307. Πολιτικὴ Ἱστορία, ἔκδ. Βόννης, σελ. 28.

(17) Μ. Κρούσιος, μνημονευθὲν ἔργον, σελ. 189.

(18) Μ. Γεδεών, Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ, Κωνσταντινούπολις, 1884, σελ. 53, 69.

(19) Πασπάτης, Βυζαντιναὶ Μελέται, Κωνσταντινούπολις, 1877, σελ. 302. J. de Hammer, Ἱστορία τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, τ. XVIII, Παρίσιοι, 1843, σελ. 32.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Σινᾶ, παρ᾽ ᾗ φυλάσσονται πολύτιμα λειτουργικὰ χειρόγραφα, χρήσιμα εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐπὶ τούτῳ καταρτισθείσης διὰ τὴν ἀναθεώρησιν καὶ κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν λειτουργικῶν τῆς Ἐκκλησίας βιβλίων μεγάλης Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, προφρόνως ἐδέχθη ὅπως μεταβῇ δαπάναις αὐτῆς πρὸς μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν χειρογράφων ἀπεσταλμένος τῆς ὡς ἄνω Ἐπιτροπῆς.

ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑΙ

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τοῖς Ἱ. Ναοῖς τῆς Ἁγίας Τριάδος Πέραν, τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὑψωμαθείων, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Φερίκιοϊ καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἐδιρνὲ-Καποῦ, ἐν μέσῳ πολυπληθοῦς ἐκκλησιάσματος καὶ θερμῶν ἐκδηλώσεων εὐλαβείας καὶ στοργῆς πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον Αὐτῆς.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα Ἰούνιον ἐπεσκέφθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα :

— Ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀγκύρᾳ κ. Κ. Σακελλαρόπουλος. Τὴν Α. Ἐξοχότητα ἀντεπεσκέφθη ἡ Α. Θ. Παναγιότης εἰς τὸ ἐν Νεοχωρίῳ θέρετρον τῆς Ἑλλην. Πρεσβείας.

— Ὁ Ἰταλὸς ἀρχαιολόγος Giulio Jacopi, ἱππότης τοῦ Μαγίστρου τοῦ ἀνωτάτου Τάγματος τῆς Μελίτης, ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀνασκαφῶν τῆς Δωδεκανήσου, Γραμματεὺς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Ῥόδου «Fert» καὶ συγγραφεὺς τοῦ ὀγκώδους ἔργου Clara Rhotos, μετὰ τῆς λογίας, ἐπίσης ἀρχαιολόγου καὶ συγγραφέως, συζύγου αὐτοῦ Κυρίας Μαρίκας Giulio Jacopi, τὸ γένος Montesanto. Ἀμφότεροι προσέφερον τὰ ἔργα αὐτῶν εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα.

— Οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν Τουρκίαν Ἕλληνες Φοιτηταὶ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Ἰωάννης Μπαλάσκας προσφωνῶν διερμήνευσε τὰ αἰσθήματα τῆς εὐλαβείας, τῆς συγκινήσεως καὶ τῆς χαρᾶς τὰ ὁποῖα ᾐσθάνθησαν ἐπισκεπτόμενοι τὸ Κέντρον τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὴν Α. Θ. Παναγιότητα. Αὕτη ηὐχαρίστησε καὶ συνεχάρη αὐτοὺς διὰ τὴν ἐμπνευσμένην σκέψιν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Ἄγκυραν.

—Τὸ Πατριαρχεῖον ἐπεσκέφθησαν καὶ οἱ κύριοι ; Dr Josef Svagrovsky, ministre plénipotentiaire τῆς Τσεχοσλοβακίας, Antoine Papirnik, Γενικὸς Πρόξενος ἐνταῦθα τῆς Τσεχοσλοβακίας, ὁ Dr Milos Hanak, Πρόξενος τῆς Τσεχοσλοβακίας.

—Ὁ Καθηγητὴς Ἐμὶλ Βιρτόσου, Διευθυντὴς τοῦ διοικητικοῦ τμήματος τῶν ἀρχείων τοῦ Ρουμανικοῦ Κράτους.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΡΟΥΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ ΕΚΔΡΟΜΕΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΩΝ

Οἱ πρό τινος τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπισκεφθέντες Ρουμᾶνοι καὶ Ἀγγλικανοὶ ἐκδρομεῖς προσκυνηταί, ὧν ἡ ἐπίσκεψις ἀνεγράφη ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει τῆς «Ὀρθοδοξίας», δι' ἐπιστολῶν αὐτῶν πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπανέλαβον τὴν ἔκφρασιν τῶν πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν αἰσθημάτων ἀγάπης, τιμῆς καὶ εὐλαβείας. Τὰς ἐπιστολὰς ταύτας καταχωρίζομεν ὧδε :

Παναγιώτατε Δέσποτα καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, ἔνδοξε διάδοχε τῶν προκατόχων Σου Μεγάλων Πατριαρχῶν, Γρηγορίου, Ἰωάννου, Μεθοδίου, Φωτίου καὶ πάντων τῶν λοιπῶν, ὧν τὰ ὀνόματα κεῖνται ἐν βίβλῳ ζωῆς.

Δέχθητε, Παναγιώτατε Δέσποτα, τοὺς ταπεινοὺς ἀσπασμοὺς ἐπὶ τῶν τιμίων Σας χειρῶν, τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐλαχίστου ἐν θεολόγοις ἱερέως Γρηγορίου (συγγραφέως χριστιανοῦ Gala Galaction), ὅστις τυγχάνει ὑπὲρ τὸ δέον εὐτυχής, διότι δύναται νὰ Σᾶς ἀπευθύνῃ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

Ἐπανελθόντες ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, ὅπου αἱ εὐχαὶ τῆς Παναγιότητός Σας ὡδήγουν καὶ ἐσκέπαζον ἡμᾶς, ὡς ποτε ἡ θαυματουργὸς νεφέλη τὸν λαὸν Ἰσραὴλ καὶ λογίζοντες ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, ἅτε ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀναμνήσεων διαρκῶς ὄντες, πρώτιστον πάντων καθῆκόν μου ἐθεώρησα ὅπως μεταβῶ παρὰ τῷ μικροτέρῳ ἀδελφῷ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος τῷ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ Ρουμανίας καὶ ἀρχηγῷ τῆς ἡμετέρας Ἱεραρχίας κ. κ. Μύρωνι καὶ ὑποβάλω αὐτῷ τὰ καθέκαστα.

Ἐξιστόρησα πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα πάνθ' ὅσα εἶδον καὶ ἀπήλαυσα κατὰ τὴν ἱερὰν ἡμῶν ἀποδημίαν, διηγηθεὶς ἐν ἐκτάσει τὴν ἄληστον ὑποδοχὴν καὶ τὴν πνευματικὴν χαρὰν ἣν ἐχαρίσατε ἡμῖν ἐν τῷ ἐν Κων/πόλει μεγάρῳ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος.

Ὁ Μακαριώτατος ἡμέτερος Πατριάρχης κύριος Μύρων ἄφατον ᾐσθάνθη χαράν, ἀκούσας ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν τοὺς πολυτίμους καὶ ἀδελφικοὺς λόγους οὓς ηὐδοκήσατε νὰ ἀπευθύνητε αὐτῷ δι' ἡμῶν.

Καὶ ἔτι πλέον ἡ ἡμετέρα ἐξιστόρησις πρὸς τοὺς συμπατριώτας ἡμῶν περὶ τῆς ἁγίας τοῦ Ἄθωνος ὡραιότητος καὶ τῆς θερμῆς ὑποδοχῆς ἧς ἐτύχομεν ἐν ταῖς ἱεραῖς Μοναῖς προὐκάλεσε καὶ προκαλεῖ εἰς τὰς εὐσεβεῖς ψυχὰς πλείστων ὅσων ζωηρὰν ἐπιθυμίαν διὰ νέαν καὶ πάλιν ἱερὰν ἀποδημίαν.

Πέποιθα ὅτι ὁ πολυεύσπλαγχνος Κύριος ἀνοίξει ἡμῖν μίαν ἔτι ὁδὸν προσεγγίσεως, ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως καὶ εὐσταθείας πανορθοδόξου, διανοίγων ἡμῖν τὰς ὁδοὺς τοῦ οἰκουμενικοῦ πόθου, διὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθωνος.

Ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Θρόνον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος χώρου, ἀνεχώρησα μὲ τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν θερμὴν πρὸς Κύριον δέησιν ὅπως καὶ πάλιν σχῶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανίδω τὴν ἱερὰν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος μορφήν.

Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ὁ Δεσπότης πάντων ἡμῶν πολυεύσπλαγχνος Θεὸς θέλει χαρίσῃ μοι καὶ πάλιν μίαν ἐγγὺς καὶ εὐτυχῆ ἡμέραν ὅπως ἐπανίδω τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ἀσπάζομαι τὰς χεῖρας Αὐτῆς διὰ βαθείας καὶ εὐσεβοῦς ὑποκλίσεως, παρακαλῶ Αὐτὴν θερμῶς, ὅπως με ἀναφέρῃ ἐν ταῖς προσευχαῖς Αὐτῆς, ὅπερ κἀγὼ ἀείποτε ὑπὲρ Αὐτῆς θέλω πράττῃ, ἐφ' οἷς καὶ διατελῶ

Τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ταπεινὸς πρὸς Κύριον εὐχέτης

Πρωτοπρεσβύτερος

Γρηγόριος Πισκουλέσκου

(Γκάλα Γκαλακτίων)

Καθηγητὴς τῆς Θεολογίας.

Ἐν Βουκουρεστίῳ,
τῇ 18 Ἰουνίου 1933.

***

Λονδῖνον, 25 Μαΐου 1933.

Παναγιώτατε,

Ἡ ἐπιστροφὴ εἰς Βενετίαν καὶ ἡ τερμάτισις συνεπῶς τοῦ ἑβδόμου ἀγγλοκαθολικοῦ Προσκυνήματος εἰς τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἁγίαν Γῆν μοὶ παρέχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψω καὶ εὐχαριστήσω τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐξ ὀνόματός μου καὶ τῶν Προσκυνητῶν ἐπὶ τῷ φιλόφρονι καὶ συμπαθητικῷ τρόπῳ μεθ' οὗ ὑπεδέχθη ἐν Φαναρίῳ τὴν Κυριακήν, 7ην Μαΐου, ἡμᾶς καὶ ἐπέτρεψεν ὅπως ὁ ὅλος Ὅμιλος τῶν Προσκυνητῶν, Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, παραστῶσιν εἰς τὴν ὡραίαν λειτουργίαν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ. Ἐπιθυμῶ νὰ βεβαιώσω τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ὅτι ταῦτα ὑπῆρξαν ἐντυπώσεις τὰς ὁποίας οὐδέποτε θὰ λησμονήσωμεν ἴσως, ὡς οὐδὲ θὰ λησμονήσωμεν τὴν εὐγένειαν μεθ' ἧς Αὕτη προσηγόρευσεν ἕνα ἕκαστον τῶν Προσκυνητῶν. Ταῦτα καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις ἐγκαρδιότητος ἀπὸ μέρους τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἐνίσχυσαν ἔτι μᾶλλον τὸν πόθον ἡμῶν ὅπως καταστήσωμεν στενωτέραν τὴν προσέγγισιν μεταξὺ τῆς ἁγίας Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

Πολλὰς ὡσαύτως ὀφείλομεν χάριτας πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, διότι ηὐδόκησε νὰ προδιατάξῃ μετὰ τόσης εὐγενείας τὰ τῆς ἐπισκέψεως ἡμῶν εἰς Πάτμον. Ἐν τῇ ὡραίᾳ ταύτῃ νήσῳ, ἥτις καθηγιάσθη διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐτύχομεν ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῶν Μοναχῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἐφιλοξένησάν τινας τῶν Προσκυνητῶν τὴν μεσημβρίαν, προεδρεύοντος τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων. Διήλθομεν λίαν εὐχάριστον μεταμεσημβρίαν ἐν τῇ θαυμασίᾳ ἐκείνῃ νήσῳ καὶ ἐγκαταλείψαμεν αὐτὴν μετὰ πολλῆς λύπης.

Τὴν ἐπομένην ἐπεσκέφθημεν τὴν ἱστορικὴν νῆσον τῆς Ρόδου, ὅπου χάρις εἰς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ὁ Ὀρθόδοξος Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη εὐγενῶς τινὰς τῶν προσκυνητῶν καὶ ἐγκαρδίως προσηγόρευσεν αὐτούς.

Ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω ὅτι ὁ Μ/της Θυατείρων παντοιοτρόπως ἐβοήθησεν ἡμᾶς καὶ ὅτι αἱ ὑπ' αὐτοῦ παρασχεθεῖσαι ὑπηρεσίαι εἰς τὸν Ὅμιλον τῶν Προσκυνητῶν ἦσαν ἀνεκτίμητοι.

Οἱ προσκυνηταὶ μοὶ ἀναθέτουσιν ὅπως ὑποβάλω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα τὰ σέβη καὶ τὰς εὐχὰς αὐτῶν ὑπὲρ ὑγείας καὶ εὐδαιμονίας Αὐτῆς.

Διατελῶ τῆς Ὑμετέρας Θ. Παναγιότητος

εὐπειθὴς θεράπων

Γ. Νάπιερ Οὐητιγχὰμ

Ἐπίτιμος Γραμματεὺς τοῦ Ὁμίλου τῶν Ἀγγλοκαθολικῶν Προσκυνητῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἁγιωτάτην Ἀρχιεπισκοπὴν Κύπρου ἡ ζητηθεῖσα ποσότης Ἁγίου Μύρου.

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

— Ὡς ὑπότροφος τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου παρὰ τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν Ὀξφόρδῃ ἀπεφασίσθη ἵνα ἀποσταλῇ ὁ Κωδικογράφος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολ. Διάκονος Θεοφάνης.

— Συμπληρώσας τὸν ὁρισθέντα χρόνον τῆς ἐν τῇ Ἱ. Θ. Σχολῇ Χάλκης ὑποτροφίας αὐτοῦ, ἀνεχώρησε κατὰ τὸν παρόντα μῆνα εἰς Βαρσοβίαν ὁ ἐνταῦθα ὑπότροφος τῆς Πολωνικῆς Ἐκκλησίας Ἱερομόναχος Φιλόθεος Νάρκο. Ὁ Ἱερομόναχος Φιλόθεος ἀφῆκε παρὰ τῇ Σχολῇ καὶ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀγαθὴν ἐντύπωσιν.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ

— Αἰτήσει τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱ. Θεολ. Σχολῆς ἐνεκρίθη ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τῶν ἐκ τῶν τελειοφοίτων τῆς Σχολῆς Γεωργίου Ἀηδονοπούλου καὶ Ἀνδρέου Παντολέοντος.

Ἡ χειροτονία τῶν ὡς ἄνω ἐγένετο ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος Χάλκης ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου τῆς Σχολῆς Θεοφ. Ἐπισκόπου Μιλήτου Αἰμιλιανοῦ. Εἰς τὸν ἐκ τῶν χειροτονηθέντων Γεώργιον Ἀηδονόπουλον ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ εἰς τὸ κληρικὸν στάδιον ἐδόθη τὸ ὄνομα Ἰσίδωρος.

— Ἐφημέριος ἐν τῇ Κοινότητι Πέραν διωρίσθη χειροτονηθεὶς εἰς πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μ/του Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντίνου ὁ διάκονος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας Πέραν Προκόπιος Μελᾶς.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΙΜΒΡΟΥ

Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἴμβρου καὶ Τενέδου προσελήφθη ὁ ἐκ τῶν ἐφετεινῶν ἀποφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης διάκονος Ἰσίδωρος Ἀηδονόπουλος.

ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Ἱεροκήρυξ τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου καὶ διάκονος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας Πέραν διωρίσθη ὁ Ἱερολ. διάκονος Ἰωακεὶμ Πελεκανίδης, ἐπιμελητὴς τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΕΝ ΤΗι ΕΚΚΛΗΣΙΑι ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀπὸ μακροῦ ταλαιπωρεῖ τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν τὸ ζήτημα τῶν Παλαιοημερολογιτῶν. Πρό τινος συνῆλθον εἰς σύσκεψιν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξοχωτάτου Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Τσαλδάρη, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πλωμαρίου κ. Κωνσταντῖνος, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων καὶ τῆς Παιδείας τῆς Ἑλλάδος κ. Τουρκοβασίλης, ὁ Καθηγητὴς κ. Χρ. Ἀνδροῦτσος καὶ ὁ βουλευτὴς Ἀθηνῶν κ. Εὐστρατιάδης, πρὸς εὕρεσιν λυσεώς τινος ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Τὸ πόρισμα τῆς συσκέψεως ἦτο νὰ ἐπιτραπῇ κατ' οἰκονομίαν ἵνα τελῶνται ἰδιαίτεραι διὰ τοὺς παλαιοημερολογίτας λειτουργίαι κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τὰς λειτουργίας ταύτας νὰ τελῶσι κανονικοὶ ἐφημέριοι, ἀδείᾳ τῶν κατὰ τόπους Μητροπολιτῶν, ὧν θὰ μνημονεύηται τὸ κανονικὸν ὄνομα, νὰ ἐξορισθῶσι δὲ πάντες οἱ ἀντικανονικῶς σήμερον ἐφημερεύοντες τοῖς παλαιοημερολιγίταις ἱερομόναχοι. Ἐπὶ τῆς ἐξευρεθείσης ὡς ἄνω λύσεως θὰ ζητηθῇ δι' ἐγκυκλίου Γράμματος ἡ γνώμη τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΜΑΡΙΩΤΙΣΣΗΣ

Ἀντὶ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Τρωάδος Εὐσταθίου, ἀναλαβόντος τὴν ἡγουμενίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ἡγούμενος τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας τῆς Καμαριωτίσσης διωρίσθη ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης Κυπριανὸς Στυλιανίδης.

ΟΝΟΜΑΣΤΗΡΙΑ

—Τοὺς κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑορτάσαντας τὴν ὀνοματικὴν αὐτῶν ἑορτὴν Σεβ. Μητροπολίτας Θεοδωρουπόλεως Λεόντιον καὶ Λαοδικείας Δωρόθεον ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη αὐτοπροσώπως.

— Τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια διεβιβάσθησαν καὶ πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Ρόδου Ἀπόστολον καὶ Λέρου καὶ Καλύμνου Ἀπόστολον.

ΑΦΙΞΕΙΣ

— Τὸν παρόντα μῆνα ἀφίκετο ἐνταῦθα καὶ φιλοξενεῖται ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης πρώην Λαγκαδᾶ κ. Γερμανός.

—Ὡσαύτως ἀφίκετο καὶ φιλοξενεῖται ἐν τοῖς Π/χείοις ὁ ἐφημέριος τῆς ἐν Παρισίοις ὁμογενοῦς Κοινότητος Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἀθηνόδωρος Παραδείσης.

ΚΑΝΟΝΙΚΑΙ ΠΟΙΝΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ

— Ὁ Ἐπίσκοπος Ἐλαίας Ἀγαθάγγελος, ἐκτίσας τὴν ἐπιβεβλημένην αὐτῷ δίμηνον ἀργίαν, ἀπὸ τῆς 25ης παρόντος μηνός, Πατριαρχικῇ εὐλογίᾳ, ἐπανέλαβε τὰ ἐν τῇ Κοινότητι Γαλατᾶ ἀρχιερατικὰ προϊσταμενικὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

— Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος μηνὸς ἔφθασεν εἰς Ἅγιον Ὄρος πρὸς ἔκτισιν τῆς ἐπιβεβλημένης αὐτῷ ἀργίας, ὁ Ἐπίσκοπος Ἀβύδου Γερμανός.

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΕΙΣ 48 ΠΡΑΚΤΙΚΑΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ὁ Σεβασμιώτατος Μ/ιης Ἑρμουπόλεως κ. Νικόλαος ἐξέδωκε προσφάτως ἀξιοσπούδαστον λειτουργικὸν πόνημα, ἐκ σελίδων 264, ἐκτετυπωμένον ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ Ἀλεξανδρείας.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, ἐν ᾧ συνεκεντρώθησαν ὁμιλίαι τῆς Α. Σεβασμιότητος, δεδημοσιευμέναι ἐν τῷ Περιοδικῷ «Πάνταινος» τῶν ἐτῶν 1928—1929, ἀναθεωρηθεῖσαι καὶ διασκευασθεῖσαι, ἐξετάζονται καὶ ἀναλύονται εἰς ὕφος λίαν ἁπλοῦν καὶ εὐχάριστον, μὲ σύστημα ἐν τῇ ἐκθέσει καὶ σαφήνειαν ἐν τῇ διατυπώσει, τὰ κυριώτερα τῆς λατρείας ἡμῶν κεφάλαια, καὶ ἰδίως ὁ ἱερὸς Ναός, τὰ περὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, ἡ θεία Λειτουργία, τὰ ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, τὰ Ἑπτὰ Μυστήρια, καὶ αἱ κυριώτεραι ἐκ τῶν λοιπῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

Ἡ μέθοδος ἣν ἀκολουθεῖ ἡ Α. Σεβασμιότης, συνδυάζουσα καὶ ἱστορικὴν καὶ γραμματικήν, ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη, καὶ ἀλληγορικήν, ἐφ' ὅσον καὶ ὅπου ἐγχωρεῖ, ἐξέτασιν τοῦ λειτουργικοῦ θέματος, ἔσχε τὴν καλλιτέραν ἀπόδοσιν, διότι ὁμολογουμένως μεγάλη εἶναι ἡ διδακτικότης τῶν Ὁμιλιῶν εἰς θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀκροατοῦ ἢ ἀναγνώστου διαπαιδαγώγησιν.

Ἡ θεία λατρεία ἡμῶν περικλείει θησαυρούς, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ὀλίγοι δυστυχῶς εἶναι οἱ συγκινούμενοι, διότι καὶ πολλοὶ ὀλίγοι ἐκ τῶν χριστιανῶν μας, ὡς μὴ ὤφελεν, εἶναι οἱ κατανοοῦντες τὴν ἔννοιαν καὶ σημασίαν τῶν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τελεσιουργουμένων. Ἐὰν πάντες ἦσαν εἰς θέσιν νὰ παρακολουθῶσιν ἀκριβῶς ὅσα τῷ ὄντι ἄφθαστα εἰς ὕψος καὶ ἔξαρσιν ἔχει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ τελετουργικὸν τῆς ἁγίας πίστεως ἡμῶν μέρος, μὲ τὸ βάθος τῶν ὑπερφυῶν τῆς θείας Εὐσπλαγχνίας μυστηρίων, μὲ τὸ κάλλος τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας εὐχῶν, τὴν ποίησιν τῶν ὕμνων καὶ τὴν κατάνυξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀναμφιβόλως ἄλλη, ἀπολύτως ἄλλη, θὰ ἦτο ἡ ἀγάπη πάντων πρὸς τὸν ἱερὸν ναὸν καὶ ἡ δραστικὴ ἀγαθὴ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανοῦ, εἰς πᾶσαν στιγμὴν εὐτυχίας ἢ δυστυχίας τὴν ὁποίαν ἀναποτρέπτως οὗτος θὰ συναντήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ. Θὰ ἔπρεπεν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο νὰ ᾖ ἀφιερωμένη ἐπὶ πολὺ σήμερον ἡ προσοχὴ καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ ἱεροκήρυκος, διότι ἡ ἀνάγκη τῆς μορφώσεως τοῦ πληρώματος εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι ἀπόλυτος.

Πάντως τὸ ἀξιόλογον πόνημα τοῦ διαπρεποῦς Ἱεράρχου, τοῦ ὁποίου ἡ συγγραφικὴ ἀξία καὶ ὁ ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου ζῆλος καὶ εἰς τόσα ἄλλα σοβαρὰ πονήματα ἔχουσιν ἐκδηλωθῇ, ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὴν ἀνάγκην ταύτην, καὶ ἡ σημασία του συνεπῶς διὰ πάντα χριστιανὸν ὡς ἀνάγνωσμα, ἰδίᾳ δὲ καὶ ὡς βοήθημα ρητορικόν, εἶναι προφανής.